

Modrý štít a kulturní dědictví v době ozbrojených konfliktů

V době válečných konfliktů dnes netrpí jen lidé a příroda, ale také historické památky. Památky jsou ničeny jak přímo ozbrojenými konflikty, tak i následně nestabilitou politického systému, rabováním a nelegálním obchodem. Radikální islámská hnutí dnes přistupují i k ideologickému obrazoborectví. Jak dnes funguje ochrana památek mezinárodním společenstvím a existuje účinná politika jak takové památky chránit? Jsou armády schopny vnímat světové kulturní dědictví a jak lidstvo pokročilo od dob koloniální kulturní politiky?

■ Jan TUREK

Katedra archeologie FF,
Univerzita Hradec Králové

Good bye, Buddha

Skalním masivem otřásla ohlušující detonace. Z více než padesát metrů vysokého skalního výklenku vyšlehl oheň výbuchu a hned za ním se vyvalil hustý černý dým následovaný mocnými oblaky šedého prachu. Muži s šátky přetaženými přes obličej, dosud stojící v bezpečném odstupu, začali střílet do vzduchu z kalašnikovů a volajíc „*Alláhu Akbar*“, sestupovali k místu výbuchu. Když se prach usadil, mohli si bojovníci Talibanu s uspokojením prohlédnout výsledek zkázy. Tam, kde dříve stála obří socha Buddhy, zel rázem prázdný výklenek. Afghánci tak přišli o jednu z nejvýznamnějších památek světového kulturního dědictví. Šokovaná veřejnost zbytku světa tomuto bizarnímu představení přihlížela v televizním zpravodajství, ale nebyla schopna jakkoli zasáhnout.

Jak k tomu tehdy v Afghánistánu došlo? Obří sochy Buddhy byly v 6. století vytesány v Bamiyanském údolí v provincii Hazaradžát

asi 230 km severozápadně od Kábulu v nadmořské výšce 2500 metrů. Toto významné buddhistické duchovní centrum se nachází na dávné hedvábné stezce spojující Čínu se západem. Budhistické kláštery zde působily od 2. století až do příchodu Islámu v 9. století. Zvláště dvě hlavní sochy (**obr. 1**) o výšce 37 a 55 metrů (představující nejvyšší zpodobnění stojícího Buddhy na světě) přivedly Bamiyan až na prestižní seznam památek světového kulturního dědictví UNESCO (*Morgan 1997*). Ačkoliv během staletí památka zažila více islámských útoků, motivovaných právem Šaría zakazujícím zobrazování lidských bytostí, zůstala více méně nepoškozena až do počátku 21. století. Už v roce 1997, ještě před plným ovládnutím Bamiyanského údolí se ale talibanský velitel Abdul Wahed rozhodl sochy zničit. V roce 1998, kdy už byla oblast plně pod kontrolou Talibanu, nechal Wahed navrtat otvory pro výbušninu po stranách hlavy větší z Buddhových soch. Tehdy byl ještě od činu odrazen zástupci místní samosprávy a spokojil se se zapálením několika pneumatik na světově hlavě. V červnu 1999 dokonce Mulla Omar, vrchní vůdce Talibanu, vydal dekret chránící sochy v Bamiyanu, s odůvodněním, že v Afghánistánu již nežijí buddhisté, takže nehrozí, že by sochy byly uctívány. Následně však afghánští radikální klerikové rozhodli o odstranění všeho neislámského: hudby, sportu, televize a zobrazení lidských bytostí. Nad sochami se začala stahovat mračna fundamentalismu. Ministr kultury a informací Qadratulláh Jamal přijal rozhodnutí čtyř set afghánských kleriků, že sochy Buddhy jsou protiislámské a musí být odstraněny. Na hrozbu reagoval tehdejší generální tajemník UNESCO (Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu) Koichiro Matsuura setkáním s velvyslanci 54 členských zemí Organizace islámské konference (OIC), kteří jednomyslně protestovali proti plánům na zničení ohrožených soch. K této výzvě se

připojili i zástupci Pákistánu, Saúdské Arábie a Spojených Arabských Emirátů, kteří již dříve oficiálně uznali talibanský režim v Afghánistánu. Japonsko dokonce navrhlo odstranění soch a jejich převezení do Japonska nebo nabízel 'výkupné' oplátkou za zakrytí a zachování soch. Vše bylo marné. O zničení soch nakonec rozhodl talibanský ministr propagandy, ctnosti a prevence neřesti Abdul Wali. Počínaje 2. březnem 2001 byly sochy v několika fázích zničeny za použití dynamitu, ale také protiletadlových střel a dělostřelectva (**obr. 2**). V průběhu ničení si dokonce talibanský ministr informací Qadratulláh Jamal povzddechl, že ničení není tak jednoduché jak se původně zdálo, protože sochy součástí masivu a jsou s ním pevně spojeny. Pro dokonalost destrukce nakladli bojovníci na úpatí výklenků protitančkové miny, aby velké fragmenty odstřelené dělostřelectvem rozmělnili na padrtě. Místní obyvatelé tvrdí, že Mulla Omar se prý destrukci bránil, ale uposlechl rozkazu Usamy Bin Ladina.

Mezinárodní veřejnost se s tímto zločinem nikdy nesmířila a po pádu talibanského režimu, v roce 2009 vystavěl ICOMOS (Mezinárodní rada pro historické památky a lokality) lešení na zpevnění výklenků

■ **Obr. 1** Obří socha Buddhy v afghánském Bamiyanu, před a po zničení Talibanem v roce 2001 (zdroj Reuters).

■ Obr. 2 Exploze, která zničila jeden z buddhistických kolosů v Bamiyanu. Záběry televizní stanice CNN z 1. března 2001.

a započala diskuse o obnově památky. UNESCO zatím investovalo 1,3 milionu amerických dolarů na vytrhání zlomků (některých velkých jen jako tenisový míček) soch a jejich uskladnění za účelem budoucí rekonstrukce. Smutným paradoxem je, že investice po zničení hlavních monumentů vedly k zajištění mnoha dalších buddhistických památek a objevení nových jeskynních svatyní v Bamiyanském údolí.

Moderní obrazoborectví

Obrazoborectví, tedy záměrné ničení symbolů cizí nebo odpadlické víry má v historii lidstva mnoho příkladů. Evropa trpěla podobným fanatismem v pozdním středověku

■ Obr. 3 Mešita Djingereber v Timbukt, jeden ze současných cílů moderního islámského obrazoborectví v Mali (zdroj Reuters).

(husitství) a v raném novověku (kalvinismus). V zájmu očistění církve bylo ničeno vybavení a výzdoba kostelů, byly odstraňovány sochy světců. Podobná vlna fanatismu dnes zmítá světem Islámu. Islámské obrazoborectví ale není namířeno jen proti symbolům cizí víry (křesťanství či buddhismu) ale zasahuje i do vlastních řad. Jde nejčastěji o odlišnosti ve výkladu Koránu a uplatňování islámského práva Šaría.

Zcela nedávno došlo v Timbaktu v oblasti centrálního Mali k ničení súfijských¹ památek, které jsou terčem fundamentalistické organizace Ansar Dine (Strážci víry). V tomto případě jde především o odpor fundamentalistického výkladu Koránu k uctívání islámských světců kromě proroka Mohameda. Proto se také cílem obrazoboreckých útoků staly svatyně a mausolea světců. Kromě jiných byly zničeny také dvě svatyně v hlavní měšitě Djingereber v Timbaktu (pozoruhodná hliněná konstrukce z roku 1327, *Brook – Webb 1999*, zde **obr. 3**), mausoleum šejka El Kebira, šejka Tamba Tamba, šejka Sidi Moctar, Alpha Moya a Sidi Mahmoud Ben Amar. V době dokončení tohoto textu bylo 9 ze 17 mausoleí bezezbytku zničeno. V prvním červencovém týdnu pronikli ozbrojenci Ansar Dine také do měšity Sidi Yahya z 15. století. Krumpáči vylomili hlavní bránu, která podle dávné tradice neměla být otevřena až do soudného dne. Je zjevné, že většina obyvatel Timbaktu a celého Mali je ničením pobouřena, ale podobně jako před jedenácti lety v Afghánistánu mají moc v rukou ozbrojení fundamentalisté, kteří ve svém fanatismu nehodlají respektovat názory místní veřejnosti, ani mezinárodních organizací. Řádění Ansar Dine může stejně jako v Afghánistánu zastavit jen zahraniční ozbrojená intervence, která je však v případě Mali značně nepravděpodobná. Je tedy dost dobře možné, že nás čeká bezmocné přihlížení ničení další památky světového kulturního dědictví na seznamu UNESCO.

Válečná kořist

Ničení kulturních památek bylo součástí válečných konfliktů již od

starověku. Motivem byla především válečná kořist, často ale také snaha odstranit nebo pokořit symboly protivníkovy náboženské nebo kulturní identity. Příkladem může být dobytí Jeruzaléma vojsky římského císaře Tita za Židovské války v roce 70, kdy byla z hořícího chrámu vynesena menóra (sedmiramenný svícen, dodnes symbol Judaismu), a odvezena do Říma. Tento výjev je zachycen na reliéfu zdobícím Titův vítězný oblouk na římském fóru. Symbolické pohnutky vedly také Alexandra Velikého, aby po zničení Persepole v roce 330 před Kristem otevřel hrobku Kýra Velikého v Pasargadách a oblékl se do jeho zbroje.

Doklady symbolického válečného loupění známe také z české historie. Přemyslovec, kníže Břetislav I., doprovázený pražským biskupem Šebíšem, se v roce 1039 vydal na ozbrojenou loupežnou výpravu do polského Hnězda, aby navrátil do vlasti ostatky sv. Vojtěcha, Slavníkovce, jemuž Břetislavův předek Boleslav II. vyvraždil roku 995 celou rodinu na Libici. Ostatky světece mučedníka měly tehdy politicky napomoci Čechům získat pro Prahu arcibiskupský stolec a tím i větší mocenskou nezávislost. Jak vysokou hodnotu měly Vojtěchovy ostatky dokládá snaha císaře Oty III. o jejich získání pro chrám, který nechal po Vojtěchově svatořečení papežem Silvestrem II. v Římě vybudovat. Roku 1000 se Ota vypravil do Hnězda a důrazně žádal polského krále Boleslava Chrabrého o vydání Vojtěchova těla. Ten však císaři poskytl pouze část ostatků, tzv. rámě sv. Vojtěcha. Jak víme, Břetislav I. o 39 let později o ostatcích nevyjednával a zmocnil se jich silou (*Lutovský 2008*, 79-101).

Na prahu novověku byla křesťanská Evropa svědkem husitského a kalvínského obrazoborectví, ale také přivážení zlaté kořisti z Nového Světa do Španělska. Časné koloniální rabování mělo především ekonomické motivy, ale bylo také součástí demonstrace moci a politické dominance. Z naší historie si můžeme připomenout rok 1648 a vyplnění pražských uměleckých sbírek císaře Rudolfa II. švédskou

¹ súfismus je odnož sunitského islámu. Jde o mystickou, o vnitřní zkušenost a meditaci se opírající formu islámu (Armstrong 2005, 62-64).

armádou generála Hanse Christofa Königsmarcka.

Změnu ve shromažďování koloniální kořisti přinesla Napoleonova výprava do Egypta v letech 1798–1801. Ke svému tažení Napoleon přizval také 151 vědců a umělců, což byl osvícený a pro tu dobu zcela unikátní čin (Gillispie 1994, 2004). Do Egypta tak s francouzskou armádou odcestovali astronomové, botanici, fyzikové, geologové, historici, chemici, inženýři-zeměměřiči, lékaři, matematici, zoologové, ale také malíři, básníci a muzikolog. Získávání umělecké kořisti se tak změnilo na systematickou a odborně koordinovanou činnost. Byla tak třeba získána slavná rosettská deska (dnes uložená v Britském muzeu v Londýně), která díky nápisům v hieroglyfickém, hieratickém a řeckém písmu, napomohla později J. F. Champolionovi rozluštit tajemství hieroglyfů.

Ve 20. století se válečná ochrana a krádeže uměleckých a historických památek „profesionalizovaly“. Již v roce 1935 byl pod patronátem Heinricha Himmlera založen výzkumný ústav Ahnenerbe (Výzkumná společnost německého dědictví předků), který byl součástí jednotek SS (Turek 2007). Jeho hlavní pracovní náplní bylo získávání vědeckých dokladů pro nacistickou ideologii a rasistické pojetí světa. Klíčovým úkolem bylo dokázat nadřazenost Árijců a zdůraznit význam tzv. nordické rasy. Ústav prováděl tendenní archeologické, antropologické a historické výzkumy a organizoval pseudovědecké zahraniční expedice. Známa je antropologicko-geologicko-zoologická výprava do Tibetu (1939) nebo do Bolívie, Polska a Itálie (Hale 2007; Pringle 2006). Během druhé světové války ústav působil na dobytých územích, zajišťoval památky a odvážel významné movité artefakty, mnohdy na přímou objednávku nacistických pohlavářů. Ačkoliv ideologie a zločinné praktiky SS-Ahnenerbe zcela diskreditují jeho činnost, je třeba připustit, že díky jeho válečnému působení byly mnohé památky uchráněny před zničením. Jakýmsi protějškem Ahnenerbe byla americká MFA&A - Služba pro památky, krásná umění a archivy (Edsel 2009; Nicholas

1994). Odborníci byli zapojeni v řadách U.S. Army již během invaze do Itálie v září 1943. Jejich velkou zásluhou bylo například odvrácení přímého střetnutí s nepřitelem v historickém jádru Florencie. V případě vážně poškozeného kláštera Monte Cassino už byli méně úspěšní. Po vylodění v Normandii zajišťovali kulturní památky a třídili a restaurovali movité památky, které na konci války, pod přímým dohledem prezidenta Harry Trumana navraceli do zemí odkud je dříve nacisté odvezli. Například deset Rembrandtových obrazů ze sbírek pruského císaře Fridricha, které byly restaurovány v americké Národní galerii umění, se navrátily do státních sbírek v Berlíně. MFA&A tehdy svedla úspěšný boj s kongresmany, kteří chtěli obrazy ponechat v USA jako válečné reparace. V roce 1948 byly obrazy vystaveny ve 13 amerických městech a na vstupném vydělaly 2 miliony dolarů, které byly v roce 1950 spolu s obrazy odeslány do Německa jako příspěvek do fondu na podporu německých válečných sirotků. Jisté že takto lze shrnout jen oficiální politiku MFA&A a U.S. Army a není sporu o tom, že se v případě jednotlivých historických a uměleckých artefaktů dopouštěli krádeží i američtí vojáci.

Z tohoto srovnání vychází rozhodně nejhůře Rudá armáda, která kulturní památky otevřeně vnímala jako regulérní válečnou kořist. Například pověstný „Priamův poklad“ objevený roku 1873 Heinrichem Schliemannem v maloasijské Troji byl uložen v Berlínském královském muzeu až do května 1945, kdy se ztratil z krytu pod berlínskou ZOO. Během studené války Moskva poklad tajila a popírala, že by ho kdy Rudá armáda z Německa odvezla. V září 1993 se ale poklad objevil v expozici Puškinova muzea v Moskvě. Dohoda o navrácení artefaktů Německu sice byla připravena, ale od roku 2010 je blokována a poklad je považován za kompenzaci válečných škod, které způsobilo nacistické Německo Sovětskému svazu. Podobně nedořešená jsou například jednání Maďarska o navrácení historické knihovny rodu Eszterházy ze zámku v Sarospataku, kde působil i Jan Ámos Komenský.

Spolupracujte, jinak za nic neručíme...

Ani současné ozbrojené konflikty se samozřejmě nevyhýbají kulturním památkám. Během balkánských válek v 90. letech minulého století bylo ničení památek součástí genocidních postupů na všech frontách. Za vše hovoří Bosenská národní knihovna v Sarajevu do základů vypálená srbskými nacionalisty nebo středověký mostarský kamenný most vyhozený do povětří chorvatskými bojovkami. Jedním z nejkontroverznějších ozbrojených konfliktů poslední doby byl zásah západních spojeneckých sil proti režimu Saddama Husseina ve druhé válce v Perském zálivu v roce 2003. Ke škodám na kulturním dědictví nedošlo tolik v samotném průběhu bojových operací jako v době chaosu po obsazení Bagdádu americkými jednotkami. Americké jednotky zajišťovaly vojenské a strategické objekty, nikdo je však neinstruoval, že se mají postarat také o muzea, knihovny, archivy a památky. Během prvních dnů okupace zcela shořela Irácká národní knihovna a Islámská knihovna. Z Iráckého národního muzea bylo neznámými pachatelé odcizeno velké množství sbírkových předmětů především z období sumerské, akkadské a mezopotámské civilizace. Jen část těchto artefaktů se později podařilo získat zpět. Nelegální výkopy byly rovněž zahájeny rabujícími gangy na královském pohřebišti v Uru. Ve srovnání s odpovědnou kulturní politikou amerických jednotek v době druhé světové války byla irácká mise roku 2003 vysloveným fiaskem. Postup americké armády svědčí o nepřipravenosti převzetí moci nad Bagdádem a zřejmě i o lhostejnosti a ignoranci tehdejšího armádního a politického vedení.

Nevhodný přístup zvolila také britská vojenská rozvědka (Peter Stone, *osobní sdělení, Washington D.C. červenec 2003*). Její důstojníci pouhých pár týdnů před invazí kontaktovali profesora Petera Stonea z Mezinárodního centra pro kulturní a památkové studie (ICCHS), aby označil na mapě Iráku významné archeologické lokality, kterým by se měly vyhnout případné vojenské operace v britském sektoru. Když profesor Stone požádal o čas

■ Obr. 4 Budhistický chrám Preah Vihear obsazený kambodžskou armádou v době konfliktu s Thajskem v roce 2011 (zdroj Reuters / www.totallycoolpix.com).

na rozmyšlenou, bylo mu naznačeno, že čas už není a že by měl raději spolupracovat, jinak armáda za nic neručí.

My svůj chrám nedáme, raději ho zbouráme...

Zcela klasickým příkladem zneužívání kulturní památky je loňský lokální příhraniční spor o budhistický chrám Preah Vihear (původně hinduistický chrám z 11. století, Thidā Sārayā 1994) na kambodžsko-thajské hranici (obr. 4). Obě země se o držení chrámu přou již od odchodu francouzské správy v 50. letech. Ačkoliv snadný přístup k chrámu byl vždy jen z thajské strany přírůstek v roce 1962 Mezinárodní soudní dvůr v Haagu sporné území Kambodži. Další vyhrocení letitého sporu nastalo po té, co byla památka v roce 2008 na kambodžskou žádost zapsána na seznam světového kulturního dědictví UNESCO. Tlak na revizi společné hranice vznikl jako součást vnitropolitického boje mezi thajskými politickými stranami a vyústil v provokativní střelbu a minometné ostřelování kambodžské strany. Kambodžská armáda se opevnila v interiéru chrámu a opětovala střelbu. Thajské ostřelování se tedy zaměřilo přímo na chrám a tak se památka a předmět sporu stal cílem zkázy. Kromě paradoxu války dvou budhistických zemí o budhistický chrám šlo v tomto případě o porušení Haagské konvence o kulturních památkách v době ozbrojených konfliktů (1954). Mezinárodní konvenci v tomto případě zjevně porušila nejen thajská armáda, když na chrám střílela, ale také kambodžské vojsko, když si památku zvolilo za úkryt.

Stopy po podobném zneužívání památek v době válečných konfliktů je v jihovýchodní Asii více. V 70. letech minulého století si lidová armáda severního Vietnamu vykopala zákopy přímo v jedné z lokalit na Planině džbánů na severovýchodním Laosu. Zákopy jsou zde mezi pravěkými několikátunovými monolitickými (pohřebními?) nádobami stále patrné, tak jako krátery po americkém bombardování, které se soustředilo právě na tyto strategické pozice (obr. 5). Dodnes jsou ulice městečka Phonsavan v blízkosti kamenných džbánů plné ocelových

plášťů nevybuchlých amerických bomb (obr. 6). Americkému bombardování neunikl ani významný hinduisticko/budhistický klášter My-Son ve středním Vietnamu. Vietnamská armáda zase později v bojích proti kambodžským Rudým Khmérům poškodila svými tanky „příliš úzké“ brány do klášterního komplexu Bayonne, který je součástí „World Heritage Site“ Angkor, který rovněž chrání UNESCO.

Modrý štít pro památky

Po hrůzách druhé světové války se mezinárodní společenství snažilo právně upravit ochranu kulturního dědictví v době ozbrojených konfliktů. V roce 1954 tak byla v Haagu přijata konvence upravující povinnosti bojujících armád ve vztahu k památkám (Poláková 2007). Roli koordinátora a arbitra hraje UNESCO. V současnosti má konvence 121 signatářskou zemi. Spojené státy se staly signatářem konvence až v roce 2008, což souvisí i s jejich dlouholetým bojkotem UNESCO. V době invaze do Iráku v roce 2003 tedy US Army nebyla vázána ani touto konvencí, škody na iráckém kulturním dědictví tomu bohužel odpovídají.

V roce 1996 byla založena Mezinárodní komise Modrý štít (ICBS), která sdružuje řadu památkových, muzejních, knihovnických a archivních rad. ICBS si klade za cíl rozšířit ochranu a pomoc na kulturní dědictví ohrožené nejen válkou, nýbrž také přírodními katastrofami. Má tři základní úlohy: prevenci před neštěstími, rychlá opatření během stavu nouze a pomoc při rekonstrukci po katastrofě. V rámci Haagské konvence se stále častěji uplatňuje princip zapojení ochránců památek přímo do armádní struktury. Zdá se, že toto řešení bude v budoucnu stále častější. Umožní to předem ovlivňovat některé válečné operace a případně zajistit ohrožené objekty a artefakty. Problémem je, že mnozí odborníci ze svobodného západního světa odmítají spojení s ozbrojenými složkami státu a nechtějí se účastnit expedic, jako byla druhá válka v Perském zálivu, kterou část britské i americké veřejnosti považovala za agresi. Pokud by měli archeologové a památkáři přístup

k památkám až s modrými přílbami OSN, byli by zpravidla odsouzení k pouhému součtu škod a zajištění poškozené památky. Je tedy nezbytné, aby byli tak říkajíc přímo v boji. Památkáři si ale nemohou nasadit neprůstřelné vesty a nezávisle zasahovat do právě hořícího konfliktu. Nejlepším řešením se nakonec přeci jen zdá být zapojení specialistů do armády. Na pozitivní tradice Ahnenerbe navázala v posledních desetiletích rakouská armáda, která přímo ve svém důstojnickém sboru zaměstnává historiky umění a specialisty památkáře. Podobně je tomu třeba v Itálii nebo v Německu. Jedním z výsledků této systematické snahy byla i mezinárodní konference Světového archeologického kongresu (WAC), která se konala před dvěma lety na půdě OSN ve Vídni, kde promluvil i generální tajemník Pan Ki-mun. Své metody a projekty na ochranu kulturních památek diskutovali jak civilní, tak také uniformovaní památkáři.

Jaká je budoucnost světového kulturního dědictví ve válečných konfliktech? Neustálý výskyt lokálních konfliktů a válek bude i nadále negativně ovlivňovat památky na různých místech světa a lze předpokládat, že armády vyspělých zemí budou vytvářet instituce památkové ochrany. Hlavním cílem takových jednotek nebude jako v minulosti uplatňování neokoloniální politiky a specializované získávání kulturní válečné kořisti, ale naopak uchování a ochrana památek v místech jejich vzniku.

Literatura

Armstrong, K. 2005: *Islam: A Short History*, London, Phoenix Press
 Brook, L. – Webb, R. 1999: *Daily Life in Ancient and Modern Timbuktu*, Mineapolis The Lerner Publishing Group.
 Edsel, Robert M. (2009). *Monuments Men: Allied Heroes, Nazi Thieves and the Greatest Treasure Hunt in History*, Preface Publishing.
 Gillispie, Charles C. 1994: The scientific importance of Napoleon's Egyptian campaign. *Scientific American*, 1994, 271(3), 78–85.
 Gillispie, Charles C. 2004: *Science and Polity in France: The Revolutionary and Napoleonic Years*. Princeton: Princeton University Press.
 Hale, C. 2007: *Himmler's Crusade: The Nazi Expedition to Find the Origins of the Aryan Race*. Secaucus, Castle Books.
 Lutovský, M. 2008: Po stopách prvních Přemyslovců III. *Správa a obrana země (1012–1055) Od Oldřicha po Břetislava I.*, Praha, Libri.

Morgan, K. W. 1997: *The Path of the Buddha. Buddhism interpreted by Buddhists*, Delhi, Motilal Banarsidass Publishers Private Limited.

Nicholas, Lynn H. 1994: *The Rape of Europa: The Fate of Europe's Treasures in the Third Reich and the Second World War*. New York City: Vintage Books.

Poláková, J. (ed.) 2007: *Mezinárodní dokumenty o ochraně kulturního dědictví*, Praha NPÚ UP.

Pringle, H. 2006: *The Master Plan: Himmler's Scholars and the Holocaust*. New York, Hyperion

Thidā Sārayā 1994: *Preah Vihear: Sri Sikhahesvara*, Muang Boran Publishing House, Bangkok.

Turek, J. 2007: Česká archeologie v době protektorátu ve vzpomínkách Václava Spurného - Czech Archaeology during the Third Reich Protectorat of Bohemia and Moravia, in *memories of Václav Spurný, an interview*, *Archeologie ve středních Čechách* 11, 2007, 819–825.

Summary

The Blue Shield and Cultural Heritage in the time of armed conflicts

Historical treasures and artefacts of symbolic meaning are traditionally amongst the main targets of the war looting. Stealing someone's heritage is not only robbery of valuables but mainly possessing someone's symbolical identity. For such reason the ancient Romans removed the Menorah from Judea. The 11th Century Czechs stolen relics of Czech saint St. Adalbert from Poles in order to gain the right for their own episcopate. Picasso's army has looted the gold of ancient Incas not only for its great value, but also for its symbolic and religious meaning. Very sophisticated way of looting the heritage of ancient Egypt was organised by Napoleon's expedition to Egypt. Thanks this scientific looting European scholars gained such important object as Rosetta stone. During the World War II even more organised methods of looting historical treasures and works of art were developed by specialised SS troops Ahnenerbe consisting of archaeologists and historians of art. The Nazi looting was overshadowed by Red Army looting in Berlin at the end of the war. The Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict was adopted at Hague (Netherlands) on May 14, 1954 (entered into force 7 August 1956), in the wake of massive destruction of the cultural heritage in WWII. It is the first international treaty of a world-wide vocation focusing exclusively on the protection of cultural heritage in the event of armed conflict. Most recently we are witnessing the massive looting of Iraqi Heritage under US occupation. The US troops cannot be accused of direct looting of the Iraqi Cultural property, but of their failure to protect it when the original Iraqi regime was overthrown. The lack of interest in the protection of Iraqi heritage is more than surprising and it is not worthy of modern democratic and civilised country. The recent excesses of orthodox Islamic iconoclasm in Afghanistan or currently at Timbuktu in Mali or fighting for the Buddhist temple of Preah Vihear on the Thai-Cambodian border show how important the international cooperation in protection of such monuments currently is.

■ Obr. 5 Planina džbánů u Phonsavan v severním Laosu. V lokalitě jsou kromě pravěkých monumentů dodnes viditelné zákopy vietnamské armády a krátery po amerických bombách (foto: J. Turek).

■ Obr. 6 Nevybuchlé americké bomby v Phonsavanu v severním Laosu.